

(๒) คาถานมัสการพระธรรมคุณเป็นทำนองสวดฉันท์ ดังต่อไปนี้:-

- ๑๖ ๐ ธรรมะคือคุณากร ส่วนชอเสนาทร ดุจะดวงประทีปชัชวาล
- ๐ แห่งองค์พระศาสดาจารย์ ส่องสว่างสันดาน สว่างกระจ่างใจมด
- ๐ ธรรมไต่บันโดยมรรคผล เปนแปดพืงยล แลแก้กับทั้งนฤพาน
- ๐ สมญาโลกอุดรพิศดาร อันภุกโอรพาร พิสุทธิพิเศษสุกใส
- ๐ อิกธรรมต้นทางครรไล นามขนานขานไช ปริยัติปฏิบัติเปนสอง
- ๐ คือทางคำเค็รดุจะคลอง ให้ลวงลุปอง ยิงโลกอุดรโดยตรง
- ๐ ข้าขอโอนอ่อนนอตุตมงคื นบธรรมจ่านง ค้วยจิตรแลกายวาจา ฯ

(๓) คาถานมัสการพระสังฆคุณเป็นทำนองสวดฉันท์ ดังต่อไปนี้:-

ให้สวดคาถานมัสการพระสังฆคุณ ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) เปนคำสวดฉันท์ ดังต่อไปนี้:-

- ๑๖ ๐ สงฆ์โคเสวกศาสดา รับปฏิบัติมา แต่องค์สมเด็จพระรัตน
- ๐ เห็นแจ้งจิตตุสสัยเสร็จบรร ลุธรรมที่อัน ระวังแลดับทุกขภัย
- ๐ โดยเสด็จพระผู้ตรัสไตร ปัญญาผ่องใส สอาดแลปราศมัวหมอง
- ๐ เห็นห่างทางข้าศึกปอง บมิลำพอง ค้วยกายแลวาจาใจ
- ๐ เปนเนื่อนาบุญอันไพ ศาลแก่โลกัย แลเกิดพิบูลย์พุลผล
- ๐ สมญาเอารสทศพล มีคุณอนันท์ เอนกจะนับเหลือตรา
- ๐ ข้าขออบหมู่พระสรา พกทรงคุณา นุคุณประคุดำพรพรรณ
- ๐ ค้วยเดชบุญข้าอภิวันท์ พระไตรรัตนอัน อุดมทิเรกนิริติไสย
- ๐ จงช่วยขจัดไพภัย อันตรายใด ๆ จงกับแลกลับเสื่อมสุญ ฯ

(๕) แต่งบทร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี

ส่วนบทร้องเพลงนั้น พระยาศรีสุนทรโวหาร น้อย ได้แต่งบทร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ซึ่งได้แก้ไขใช้ร้องกันมาจนทุกวันนี้ แม้จะมีสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

ทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงบางตอนท้ายก็เป็นที่เห็นเพียงเล็กน้อย
นิพนธ์เดิมของท่านพระยาศรีสุนทรโวหาร ว่าดังนี้:-

บทร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี

- ๑ ความ สุขสมบัติทั้ง บริวาร
- เจริญ ผลประโยชน์ ผ่องแผ้ว
- จง ยืนพระชนม์นาน นั้บรอบ ร้อยแฮ
- มี พระเกียรติเลิศแล้ว เล่ห์เพียงเพ็ญจันทร์

บทร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีที่ใช้อยู่ต่อมาจนทุกวันนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-
เกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์แก้ไขบทเดิมบ้าง เป็นดังต่อไปนี้:-

๑ ข้าวรพุกเจ้า	เอามโนแลศิระกราน	
นบพระภูมิบาล	บุญญะติเรก	เอกบรมจักริน
พระสยามินทร์	พระยศะยิ่งยง	เย็นศิระ
เพราะพระบริบาล	ผลพระคุณธรรักษา	ปวงประชา
เป็นสุขะสานต์	ขอบันดาลธประสงค์ใด	
จงสถุติทั้งหวังวรฤทัย	ตุจะถวายไชย ชโย ฯ	

๕. ประเภทโคลงเบ็ดเตล็ดและโคลงเฉลิมพระเกียรติเจ้านาย

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว พระยาศรีสุนทรโวหาร น้อย ยังได้แต่งโคลง เนื่องจากมีผู้
ขอให้ท่านตรวจและวิจารณ์โคลงที่ตนแต่งขึ้น เช่น เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) เป็น
ต้น เมื่อยังเป็นพระยาจางวางมหาเดเล็ก เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ได้แต่งลิลิตเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นเรื่องหนึ่ง ใช้ภาษาไทยปนกับภาษาอังกฤษ แล้วให้
พระยาศรีสุนทรโวหารตรวจวิจารณ์ เมื่อพระยาศรีสุนทรโวหารอ่านลิลิตเฉลิมพระเกียรติของเจ้า
พระยาภาสกรวงศ์แล้วท่านก็แต่งโคลงชมไว้ตอนท้าย ๒ บทว่า.-

๑ ปรีชาชาญเชี่ยวชาญ	เกลากลอน
ร้อยเรียบเทียบสุนทร	ถ่องถ้วน
ไปคล้ายคลาศอักษร	เสาวลักษณ์ แล้วแฮ
ฟังเสนาะเพราะล้วน	เลือกไต่ตติ